

A. Česká právní úprava (Česká legislativa v oblasti ochrany ovzduší)

A.1. Zákon č. 86/2002 Sb., o ochraně ovzduší

Povinnosti vyplývající z nového zákona č. 86/2002 Sb., o ochraně ovzduší a souvisejících prováděcích předpisů pro hlavní město Prahu a jednotlivé úrovně veřejné správy:

Pro orgán kraje v přenesené působnosti vyplývají z navrhovaného nového zákona o ochraně ovzduší následující povinnosti:

- rozhodování o vyměření poplatku, odkladu či prominutí části poplatku za znečištění ovzduší u zvláště velkých a velkých zdrojů; vybírání a vymáhání vyměřených poplatků; vedení evidence zpoplatněných zvláště velkých a velkých zdrojů a jim vyměřených poplatků

Zákon o ochraně ovzduší zachovává zpoplatnění vypouštěného znečištění pro vybrané skupiny znečišťujících látek ze zvláště velkých, velkých a středních zdrojů znečištění ovzduší. V příloze č. 1 zákona jsou stanoveny následující sazby:

- tuhé znečišťující látky – 3 000 Kč/t
- anorganické kyslíkaté sloučeniny síry, vyjádřené jako oxid siřičitý – 1 000 Kč/t
- anorganické kyslíkaté sloučeniny dusíku, vyjádřené jako oxid dusičitý – 800 Kč/t
- těkavé organické látky – 2 000 Kč/t
- těžké kovy a jejich sloučeniny – 20 000 Kč/t
- oxid uhelnatý – 600 Kč/t
- amoniak – 1000 Kč/t
- methan – 1000 Kč/t
- polycyklické aromatické uhlovodíky – 20 000 Kč/t
- I. třída látek (azbest, benzen, berylium a jeho sloučeniny) – 20 000 Kč/t
- II. třída látek (fluor, chlor a brom včetně sloučenin, sulfan, sirouhlík) 10 000 Kč/t

Vybrané poplatky jsou, tak jako dosud, příjmem Státního fondu životního prostředí České republiky. Za stanovených podmínek lze rozhodnout o odkladu zálohy na poplatek ve výši 60 % z celkové částky (je-li zahájena realizace opatření, které povede ke snížení emisí dané znečišťující látky alespoň o 15 %). V případě úspěšné realizace opatření je doplacení odložené platby prominuto.

Nově zavedená kategorie zvláště velkých zdrojů znečištění ovzduší je ta část velkých zdrojů, která se kryje se zdroji, spadajícími pod regulační režim směrnice Rady 96/61/EC k integrované prevenci a omezování znečištění (IPPC), respektive zákona č. 76/2002 Sb., o integrované prevenci a omezování znečištění a integrovaném registru znečištění (viz níže). Definice velkých a středních zdrojů znečištění ovzduší zůstává oproti předchozí úpravě nezměněna.

Kontrola a dodržování imisních limitů a emisních stropů na základě údajů z informačního systému kvality ovzduší

Zákon č. 86/2002 Sb., o ochraně ovzduší transponuje z právních předpisů Evropských společenství (směrnice 96/62/EC o posuzování a řízení kvality vnějšího ovzduší, 1999/30/EC stanovující imisní limity pro oxid siřičitý, oxid dusičitý a oxidy dusíku, suspendované částice a olovo, 2000/69/EC stanovující imisní limity pro benzen a oxid uhelnatý a 2002/3/EC o ozónu ve vnějším ovzduší) zcela odlišné pojetí imisních limitů.

Jestliže dosud byly imisní limity pouze deklarovány, aniž byly stanoveny kroky pro případ jejich překročení, nový zákon o ochraně ovzduší a jeho prováděcí předpis (nařízení vlády č. 350/2002 Sb.) stanoví závazné imisní limity, závazné lhůty k jejich dosažení a dále tzv. „meze tolerance“, tj. procento, o které může být imisní limit v daném roce překročen. Dále je velmi podrobně stanoven postup, jakým je plnění či neplnění imisního limitu prokazováno. Imisní limity jsou u všech znečišťujících látek stanoveny pro ochranu lidského zdraví a v některých případech zvláště pro ochranu ekosystémů či vegetace. Limity pro ochranu ekosystému či vegetace jsou přísnější než limity pro ochranu lidského zdraví. Kromě „normálních“ imisních limitů jsou v případě oxidu siřičitého, oxidu dusičitého a ozónu vyhlášeny zvláštní imisní limity.

Pro ochranu lidského zdraví jsou stanoveny následující imisní limity:

Látka	Typ limitu	Hodnota limitu	Mez tolerance	Termín
Oxid siřičitý	Hodinový průměr	350 $\mu\text{g.m}^{-3}$	90 $\mu\text{g.m}^{-3} - 0$	1. 1. 2005
Oxid siřičitý	Denní průměr	125 $\mu\text{g.m}^{-3}$	–	1. 1. 2005
Oxid siřičitý	Roční průměr	50 $\mu\text{g.m}^{-3}$	–	1. 6. 2002
PM ₁₀	Denní průměr	50 $\mu\text{g.m}^{-3}$	15 $\mu\text{g.m}^{-3} - 0$	1. 1. 2005
PM ₁₀	Roční průměr	40 $\mu\text{g.m}^{-3}$	4,8 $\mu\text{g.m}^{-3} - 0$	1. 1. 2005
PM ₁₀	Denní průměr	50 $\mu\text{g.m}^{-3}$	Bude stanovena	1. 1. 2010
PM ₁₀	Roční průměr	20 $\mu\text{g.m}^{-3}$	10 $\mu\text{g.m}^{-3}$	1. 1. 2010
Oxid dusičitý	Hodinový průměr	200 $\mu\text{g.m}^{-3}$	80 $\mu\text{g.m}^{-3} - 0$	1. 1. 2010
Oxid dusičitý	Roční průměr	40 $\mu\text{g.m}^{-3}$	16 $\mu\text{g.m}^{-3} - 0$	1. 1. 2010
Ozón	Nejvyšší 8hodinový průměr během dne	120 $\mu\text{g.m}^{-3}$	Cílový imisní limit	1. 1. 2010
Ozón	Nejvyšší 8hodinový průměr během roku	120 $\mu\text{g.m}^{-3}$	Dlouhodobý imisní cíl	-
Olovo	Roční průměr	0,5 $\mu\text{g.m}^{-3}$	0,3 $\mu\text{g.m}^{-3} - 0$	1. 1. 2005
Oxid uhelnatý	9-hodinový průměr	0 mg.m^{-3}	6 $\text{mg.m}^{-3} - 0$	1. 1. 2005
Benzen	Roční průměr	5 $\mu\text{g.m}^{-3}$	5 $\mu\text{g.m}^{-3} - 0$	1. 1. 2010
Kadmium	Roční průměr	5 ng.m^{-3}	3 $\text{ng.m}^{-3} - 0$	1. 1. 2005
Amoniak	Roční průměr	100 $\mu\text{g.m}^{-3}$	60 $\mu\text{g.m}^{-3} - 0$	1. 1. 2005
Arsen	Roční průměr	6 ng.m^{-3}	6 ng.m^{-3}	1. 1. 2010
Nikl	Roční průměr	20 ng.m^{-3}	16 ng.m^{-3}	1. 1. 2010
Rtuť	Roční průměr	50 ng.m^{-3}	–	1. 1. 2010
Benzo(a)pyren	Roční průměr	1 ng.m^{-3}	8 ng.m^{-3}	1. 1. 2010

Meze tolerance jsou uvedeny od roku 2002 včetně s tím, že budou lineárně klesat na nulovou hodnotu k uvedenému termínu.

Pro každý imisní limit uvedený v tabulce jsou stanovena kritéria pro jeho dodržování, tj. kolikrát může být v průběhu roku překročen.

Kromě těchto limitů je dále vyhlášen imisní limit pro obtěžování zápachem a depoziční limit pro sedimentované částice ($12,5 \text{ g/m}^2$ za měsíc).

Pro ochranu vegetace a nebo ekosystémů jsou stanoveny roční imisní limity pro oxid siřičitý a oxidy dusíku, které bude nutno dodržovat ke dni účinnosti vyhlášky. Vzhledem k tomu, že tyto limity mohou být měřeny v nejméně dvacetikilometrové vzdálenosti od aglomerace a že je téměř jisté, že hlavní město Praha bude vyhlášeno aglomerací, nebudou pro Prahu podstatné.

V případě troposférického ozónu je vyhlášen také dlouhodobý imisní cíl ($\text{AOT}_{40} = 6000 \text{ } \mu\text{g.m}^{-3}.\text{h}$) a cílový imisní limit ($\text{AOT}_{40} = 18000 \text{ } \mu\text{g.m}^{-3}.\text{h}$ s termínem dosažení 1. 1. 2010) pro ochranu vegetace, které však budou platit pro hlavní město Prahu pouze částečně, protože by měly být měřeny na venkovských a předměstských stanicích.

Zvláštní imisní limity, vyžadující okamžitou akci – uplatnění regulačního režimu, zatím vyhlášené nebyly.

Hodnoty imisních limitů, mezí tolerance a dalších limitních hodnot jsou vyhlášený „imisním nařízením“ č. 350/2002 Sb., které dále stanoví požadavky na měření imisí včetně referenčních metod.

Krajské emisní stropy jsou vyhlášený jako doporučené (nařízení vlády č. 51/2002 Sb.) pro oxid siřičitý, oxidy dusíku, amoniak a těkavé organické látky jako doporučené hodnoty s termínem pro jejich dosažení 2010. Pro hlavní město Prahu jsou doporučeny následující hodnoty:

Látka	Emisní strop (1000 t)
Oxid siřičitý	8,5
Oxidy dusíku	13,5
Amoniak	1,0
Těkavé organické látky (VOC)	12,5

Informace o aktuálních hodnotách imisí budou získávány jednak z Informačního systému kvality ovzduší, jednak ze stanic provozovaných hlavním městem Prahou či jinými subjekty na jeho území. Informace o emisích znečišťujících látek budou získávány z registru REZZO.

Dozor na úseku ochrany ovzduší ve své územní působnosti

Dozor je v zákoně o ovzduší definován (§ 44 – Vrchní státní dozor) jako „dozírání na to, jak jsou právníky a fyzickými osobami – včetně orgánů ochrany ovzduší – dodržována ustanovení zákona a prováděcích předpisů“. Výkon této kompetence na krajské úrovni bude obdobný.

Ukládání plnění plánu snížení emisí nebo zásad správné zemědělské praxe u stacionárního zdroje

Plán snížení emisí u stacionárního zdroje je novým typem regulačního nástroje, uvedeného do evropského legislativního prostředí směrnicí Rady č. 1999/13/EC k omezení emisí těkavých organických látek při použití organických rozpouštědel v některých průmyslových činnostech. Provozovatelům zařízení, emitujících těkavé organické látky je v této směrnici umožněna volba ze dvou variant – dodržení stanovených emisních limitů nebo příprava plánu, který ve svém důsledku povede ke stejnému snížení emisí jako v případě dodržení emisních limitů, může však využít širší škály opatření (např. omezení spotřeby rozpouštědel, instalace odlučovacího zařízení pouze u zdroje provozovaného intenzivněji atp.). Tímto způsobem se lze vyhnout vysokým nákladům na odlučovací zařízení, nepodloženým odpovídajícím snížením emisí.

Lze si snadno představit situaci, kdy stávající odlučovací zařízení dosahuje pouze 103 % emisního limitu a nové by znamenalo vysokou investici. Plán snížení emisí umožní řešit takovou situaci snížením spotřeby rozpouštědla o 3 % namísto výměny technologie.

Samotný zákon o ochraně ovzduší se neomezuje pouze na zdroje emitující těkavé organické látky, přejímá koncept plánu snížení emisí u zdroje v obecné podobě (§ 5, odstavec 6) a ponechává vymezení zdrojů, u nichž lze tento přístup použít, na prováděcím předpisu. Z kontextu právních předpisů ES vyplývá, že by tento flexibilní a efektivní regulační přístup mohl být aplikován u všech zdrojů s výjimkou spaloven odpadů, zvláště velkých spalovacích zdrojů povolených po 1. 7. 1987, zdrojů emitujících azbest a podniků zpracovávajících titanové rudy.

V prováděcích předpisech k zákonu o ochraně ovzduší (vyhláška č. 355/2002 Sb.) je však tento přístup omezen pouze na zdroje emitující těkavé organické látky při použití organických rozpouštědel a spalovny odpadů (§ 54, odstavec 10).

V oblasti zemědělských zdrojů emitujících amoniak je v zákoně o ochraně ovzduší stejným způsobem (§5, odst. 8) upraveno zavedení zásad správné zemědělské praxe jako alternativa k dodržování emisních limitů.

Vypracování krajského programu snižování emisí

Podle § 6, odstavec 5 zákona o ochraně ovzduší je uložena povinnost vypracovat pro území kraje krajské programy snižování emisí znečišťujících látek nebo jejich stanovených skupin. Krajské programy musí být v souladu s programy národními. Programy musí být zpracovány pro ty látky nebo jejich skupiny, pro něž budou vyhlášeny emisní stropy (oxid siřičitý, oxidy dusíku, amoniak a těkavé organické látky) a dále pro ty látky, u nichž dochází k překračování emisních limitů (podle dostupných informací se v případě hlavního města Prahy bude jednat o tuhé látky, oxid dusičitý, oxid uhelnatý, ozón a benzen a dále o polycyklické aromatické uhlovodíky). Krajské programy budou vydány formou nařízení kraje a budou závazné pro všechny orgány a správní úřady.

Z programů se bude vycházet při výkonu veřejné správy na krajské úrovni, zejména při územním plánování, územním rozhodování a povolování staveb a při posuzování záměrů,

kteřé mohou výrazně ovlivnit kvalitu ovzduší. Informace o krajských programech budou uvedeny na úředních deskách a samotné programy budou vystaveny v elektronické podobě ve veřejně přístupných informačních systémech. Osnova pro zpracování programu je uvedena v Příloze č. 2 zákona.

Vypracování programů ke zlepšení kvality ovzduší v oblastech s jeho zhoršenou kvalitou, které se nacházejí v jeho územní působnosti

Z ustanovení § 7, odstavec 6 vyplývá, že pro oblasti se zhoršenou kvalitou ovzduší jsou orgány kraje povinny připravit programy ke zlepšení kvality ovzduší pro znečišťující látky, u kterých jsou překračovány imisní limity a meze tolerance, v případě troposférického ozónu cílové imisní limity, a to za účelem plnění limitních hodnot ve stanovených lhůtách. V případě ozónu platí tato povinnost i v případě, že jsou plněny cílové imisní limity, nikoliv však vyhlášené dlouhodobé imisní cíle. V případě, že jsou překračovány limitní hodnoty u více látek, připravuje se integrovaný program ke zlepšení kvality ovzduší. Krajské programy budou vydány formou nařízení kraje a budou závazné pro všechny orgány a správní úřady. Z programů se bude vycházet při výkonu veřejné správy na krajské úrovni, zejména při územním plánování, územním rozhodování a povolování staveb a při posuzování záměrů, které mohou výrazně ovlivnit kvalitu ovzduší. Informace o krajských programech budou uvedeny na úředních deskách a samotné programy budou vystaveny v elektronické podobě ve veřejně přístupných informačních systémech. Osnova pro zpracování programu je uvedena v Příloze č. 3 zákona.

Podle informací MŽP ČR byly v roce 2000 na území hlavního města Prahy překračovány následující imisní limity pro ochranu lidského zdraví:

- PM₁₀ denní průměr (na 17 % území)
- PM₁₀ roční průměr (na 9 % území)
- Oxid dusičitý roční průměr (na 1,6 % území)
- Oxid uhelnatý max.denní 8-hodinový průměr (na 4 % území)
- Benzen roční průměr (na 17 % území)

Dále byly v roce 2000 na území hlavního města Prahy překročeny následující imisní limity pro ochranu lidského zdraví zvýšené o příslušné meze tolerance:

- PM₁₀ denní průměr (na cca 4 % území)
- Oxid dusičitý hodinový průměr (na 1,1 % území)
- Oxid dusičitý roční průměr (na 2 % území)

Cílový imisní limit pro ochranu zdraví pro troposférický ozón byl v hlavním městě Praze v roce 2000 překročen na cca 27 % území.

Z výsledků staničních měření dále vyplývá, že je překračován také imisní limit pro ochranu lidského zdraví pro polycyklické aromatické uhlovodíky (PAH), vyjádřené jako benzo(a)pyren.

Podíl na tvorbě národních programů snižování emisí jednotlivých znečišťujících látek

Vzhledem k tomu, že se předpokládá „rozdělení“ národních emisních stropů na stropy krajské a že významná část nástrojů ke snižování emisí u zdrojů (zejména povolování podle zákona o ovzduší a podle zákona o integrované prevenci a omezování znečištění) je v rukou orgánů krajů, je podíl krajů na tvorbě národních programů zcela logický a pro kraje prospěšný.

Schvalování návrhů opatření pro případy havárií u zvláště velkých a velkých stacionárních zdrojů a návrhů na jejich změny

Povinnost připravit návrhy opatření je provozovatelům zdrojů uložena ustanovením § 11, odstavec 2, kde je však schvaluje inspekce. Orgánu kraje je schvalování uloženo § 48, odstavec 1, písmeno h)

Schvalování plánů snížení emisí u stacionárního zdroje

Tato povinnost logicky navazuje na výše uvedené právo orgánu kraje uložit provozovatelům vybraných zdrojů zpracování plánu snížení emisí jako alternativy k dodržování emisních limitů.

Vypracování integrovaného programu ke zlepšení kvality ovzduší

Vzhledem k výše uvedeným informacím o překračování limitních hodnot bude tento případ pro hlavní město Prahu závažný. Hlavní město Praha bude povinno vypracovat integrovaný plán pro PM10, oxid dusičitý, oxid uhelnatý, benzen a ozón.

Možnost vypracovat programy zlepšování kvality ovzduší

Ustanovení upravuje situaci, kdy jsou překračovány imisní limity, nejsou však překračovány meze tolerance. Na základě dat pro rok 2000 lze konstatovat, že tato situace se týká pouze benzenu, který by měl být zahrnut do integrovaného programu.

Schvalování plánů zavedení zásad správné zemědělské praxe

Tato povinnost logicky navazuje na výše uvedené právo orgánu kraje uložit provozovatelům vybraných zemědělských zdrojů zpracování plánu zavedení zásad správné zemědělské praxe jako alternativy k dodržování emisních limitů.

Stanovení pro zvláště velké, velké a střední zdroje znečišťující látky nebo jejich stanovené skupiny, pro které budou uplatněny obecné emisní limity

Obecné emisní limity budou vyhlášeny příslušnou vyhláškou (vyhláška MŽP č. 356/2002 Sb.) pro více než 100 znečišťujících látek nebo jejich definovaných skupin s tím, že pro konkrétní zdroje znečišťování ovzduší, u kterých nejsou stanoveny specifické emisní

limity, jsou vybrány ty z nich, které jsou v daném případě závažné (ve smyslu ustanovení § 9, odstavec 4 zákona).

Vyhlašování regulačních opatření k omezení emisí ze stacionárních zdrojů, které nepodléhají regulaci vyššího stupně, kontrola jejich dodržování a ukládání pokut

Regulace zdrojů znečišťování ovzduší v průběhu smogových situací je zákonem (§ 8) upravena na několika úrovních. Nejvyšší (ústřední) úroveň regulace je v kompetenci Ministerstva životního prostředí, respektive Českého hydrometeorologického ústavu (ČHMÚ) a je specifikována ústředním regulačním řádem. Orgány kraje jsou podle zákona (§ 8, odstavec 5) povinny v oblastech se zhoršenou kvalitou ovzduší vypracovat a svým nařízením vydat regulační řád, upravující ty stacionární zdroje znečišťování ovzduší, které nejsou pokryty ústředním regulačním řádem.

Regulační řády upravují vyhlašování a odvolávání definovaných regulačních opatření a mohou zahrnovat omezení či zastavení provozu jak stacionárních, tak i mobilních zdrojů v případě vyhlášení smogové situace (§ 8, odstavec 5 a 7). Toto ustanovení je významné pro Prahu, neboť hlavní město patří mezi oblasti se zhoršenou kvalitou ovzduší (jsou zde překračovány hodnoty imisních limitů).

Prováděcí vyhláška zatím nebyla vydána.

Zpřístupňování informací podle zákona o ovzduší a zvláštních právních předpisů

Orgán kraje je, podle zákona o ochraně ovzduší, povinen zpřístupnit veřejnosti následující informace:

- krajské programy snižování emisí (§ 6, odstavec 6)
- krajské programy ke zlepšení kvality ovzduší (§ 7, odstavec 7 a 10)
- regulační opatření, jejich změny a zrušení (§ 8, odstavec 10)
- žádosti o vydání stanoviska a povolení podle § 17 zákona, které jsou v jeho kompetenci a dále vydaná stanoviska a povolení

Vypracování krajského regulačního řádu

Tato povinnost je uložena § 8, odstavcem 5 zákona o ochraně ovzduší (viz výše) a upřesněna v § 11 „imisního nařízení“.

Vydávání povolení k zvláště velkým, velkým a středním zdrojům a dalších stanovisek a povolení dle § 17 zákona (od 1. ledna 2003)

Tato kompetence přechází na orgány krajů z České inspekce životního prostředí a lze ji považovat za hlavní nástroj řízení kvality ovzduší, zejména pak v kombinaci s povolováním podle zákona č. 76/2002 Sb., o integrované prevenci a omezování znečištění, o integrovaném registru znečištění a o změně některých zákonů.

Podle zákona o ochraně ovzduší budou krajské úřady vydávat následující povolení, vztahující se k zvláště velkým, velkým a středním zdrojům:

- povolení k umístění staveb

- povolení staveb (v případě zvláště velkých zdrojů bude nahrazeno integrovaným povolením podle zákona č. 76/2002 Sb., o IPPC)
- povolení k uvedení staveb do provozu
- povolení k záměru na zavedení nových výrobních s dopadem na ovzduší
- povolení k záměru zavedení nových technologií s dopadem na ovzduší
- povolení ke změnám používaných paliv, surovin nebo druhů odpadů a ke změnám využívání technologických zařízení (v tomto případě mohou být stanoveny další emisní limity či stávající emisní limity zpřísněny)
- k vydání či změnám provozního řádu
- k pokračování provozu zdroje po uplynutí lhůty stávajícího povolení

Krajský úřad dále vydává povolení:

- k spalování či spoluspalování odpadů včetně odpadních olejů
- k výrobě zařízení, materiálů a výrobků které znečišťují nebo mohou znečišťovat ovzduší (s výjimkou výrobků stanovených k posuzování shody)
- k výrobě nových technologií, výrobků a zařízení, sloužících k ochraně ovzduší včetně technických podmínek provozu a návrhů provozních předpisů výrobce

Ukládání pokut

Krajský úřad ukládá pokuty v rozsahu od 500 Kč do 20 000 Kč provozovateli zvláště velkého a velkého stacionárního zdroje za nesplnění oznamovací povinnosti v souvislosti s poplatkovou agendou (§ 19, odstavec 10, 14 a 16, § 20 nebo § 22, odstavec 1 zákona o ochraně ovzduší)

Vedení evidence oznámení pro zvláště velké a velké stacionární zdroje a poskytování údajů z této evidence ministerstvu životního prostředí

Podle ustanovení § 54, odstavce 9, písmeno a) zákona o ochraně ovzduší jsou provozovatelé zvláště velkých a velkých stacionárních zdrojů, vypouštějících emise těkavých organických látek, povinni ve lhůtě 3 měsíce od nabytí účinnosti zákona o ovzduší (tj. 1. září 2002) nebo od uvedení zdroje do provozu oznámit zdroj krajskému úřadu. Získané informace musí krajský úřad poskytovat MŽP od 1.1.2003.

Dotčený orgán státní správy v územním, stavebním a kolaudačním řízení z hlediska ochrany ovzduší

Kompetence je jasná.

Stanovení v pochybnostech způsobu zjišťování emisí znečišťujících látek

Podle ustanovení § 9, odstavec 1 zákona o ochraně ovzduší se emise znečišťujících látek ze zvláště velkých, velkých nebo středních stacionárních zdrojů zjišťují především měřením a v případech stanovených prováděcím předpisem výpočtem. Krajský úřad rozhoduje v případě, kdy není jasné zda měřit či počítat.

Pro kraj v samostatné působnosti vyplývají z nového zákona č. 86/2002 Sb., o ochraně ovzduší následující povinnosti:

Zaujímání stanovisek k návrhu krajského a místního programu snížení emisí a programu zlepšení kvality ovzduší

Kraj se bude vyjadřovat především k programům, připraveným krajským úřadem. V případě hlavního města Prahy bude připraven jak program snížení emisí, tak i integrovaný program ke zlepšení kvality ovzduší.

Vyjadřování se k záměrům, které mohou výrazně ovlivnit čistotu ovzduší, k rozvojovým koncepcím a k programům rozvoje jednotlivých oborů a odvětví ve své územní působnosti

Tato kompetence je jasná.

Pro okresní úřad vyplývají z nového zákona č. 86/2002 Sb., o ochraně ovzduší následující povinnosti:

Rozhodování o vyměření poplatku, odkladu či prominutí části poplatků za znečišťování ovzduší u středních stacionárních zdrojů

Naplnění kompetence je obdobné jako v případě zvláště velkých a velkých stacionárních zdrojů.

Ověřování údajů souhrnné provozní evidence u středních stacionárních zdrojů a jejich předávání Ministerstvu životního prostředí

Naplnění kompetence je podobné, jako v případě zvláště velkých a velkých zdrojů, kdy totéž provádí Česká inspekce životního prostředí. Podle ustanovení § 11, odstavec 1, písmeno e) zákona o ochraně ovzduší jsou provozovatelé zvláště velkých, velkých a středních zdrojů znečišťování ovzduší povinni vést provozní evidenci, zpracovávat souhrnnou provozní evidenci a předávat ji příslušným orgánům ochrany ovzduší.

Ukládání pokut

Okresní úřad ukládá pokuty v rozsahu od 500 Kč do 20 000 Kč provozovateli středního stacionárního zdroje za nesplnění oznamovací povinnosti v souvislosti s poplatkovou agendou (§ 19, odstavec 10, 14 a 16, § 20 nebo § 22, odstavec 1 zákona o ochraně ovzduší)

Vedení evidence oznámení pro střední stacionární zdroje a jejich předávání Ministerstvu životního prostředí

Podle ustanovení § 54, odstavce 9, písmeno a) zákona o ochraně ovzduší jsou provozovatelé středních stacionárních zdrojů, vypouštějících emise těkavých organických látek, povinni ve lhůtě 3 měsíce od nabytí účinnosti zákona o ovzduší (tj. 1. září 2002) nebo od uvedení zdroje do provozu oznámit zdroj okresnímu úřadu. Získané informace musí okresní úřad poskytovat MŽP od 1.1. 2003.

Pro orgán obce v přenesené působnosti vyplývají z nového zákona č. 86/2002 Sb., o ochraně ovzduší následující povinnosti:

Funkce dotčeného správního orgánu v územním, stavebním a kolaudačním řízení z hlediska ochrany ovzduší

Výkon této kompetence je jasný.

Zpřístupňování informací podle zákona o ochraně ovzduší a podle zvláštních předpisů

Orgán obce je, podle zákona o ochraně ovzduší, povinen zpřístupnit veřejnosti následující informace:

- místní programy snižování emisí, jsou-li připravovány (§ 6, odstavec 6)
- místní programy ke zlepšení kvality ovzduší (§ 7, odstavec 7 a 10)
- regulační opatření, jejich změny a zrušení (§ 8, odstavec 10)

Rozhodování o vyměření poplatků za znečišťování ovzduší u malých stacionárních zdrojů

Podle ustanovení § 19, odstavec 6 zákona o ochraně ovzduší orgán obce rozhoduje o výši poplatku provozovatelů malých stacionárních zdrojů znečišťování ovzduší. Poplatky provozovatelů malých zdrojů znečišťování ovzduší jsou v Příloze č. 1 zákona o ovzduší. Pro malé spalovací zdroje činí poplatek 1000 až 40 000 Kč ročně v závislosti na tepelném výkonu a druhu paliva. V případě, že jako palivo je používán koks, dřevo, zemní plyn nebo nízkosírnatý topný olej, poplatek se neplatí. Roční poplatek se dále vyměřuje v rozmezí 500 Kč až 2000 Kč u malých zdrojů spotřebovávajících těkavé organické látky v množství do 5 kg za den při provozování po dobu alespoň 10 dní v měsíci. Roční poplatek ve výši 500 Kč až 5000 Kč může být konečně vyměřen provozovatelům malých zdrojů emitujících tuhé znečišťující látky.

Nařizování odstranění závad u malých stacionárních zdrojů a opatření k nápravě těchto závad a ukládání pokut za neplnění uložené povinnosti

Tato kompetence vyplývá z § 38 zákona o ochraně ovzduší. Pokuty mohou být uloženy v rozsahu 1000 Kč až 10 000 Kč (§ 40, odstavec 8).

Vypracování programů zlepšování kvality ovzduší v oblastech se zhoršenou kvalitou, které se nacházejí v jeho územní působnosti

Z ustanovení § 7, odstavec 6 zákona o ochraně ovzduší vyplývá, že pro oblasti se zhoršenou kvalitou ovzduší jsou orgány obce povinny připravit programy ke zlepšení kvality ovzduší pro znečišťující látky, u kterých jsou překračovány imisní limity a meze tolerance, v případě troposférického ozónu cílové imisní limity, a to za účelem plnění limitních hodnot ve stanovených lhůtách. V případě ozónu platí tato povinnost i v případě, že jsou plněny cílové imisní limity, nikoliv však vyhlášené dlouhodobé imisní cíle.

V případě, že jsou překračovány limitní hodnoty u více látek, připravuje se integrovaný program ke zlepšení kvality ovzduší. Místní programy budou vydány formou nařízení obcí a budou závazné pro všechny orgány a správní úřady. Z programů se bude vycházet při výkonu veřejné správy na krajské úrovni, zejména při územním plánování, územním rozhodování a povolování staveb a při posuzování záměrů, které mohou výrazně ovlivnit kvalitu ovzduší. Informace o místních programech budou uvedeny na úředních deskách a samotné programy budou vystaveny v elektronické podobě ve veřejně přístupných informačních systémech. Osnova pro zpracování programu je uvedena v Příloze č. 3 zákona.

Možnost vypracovat místní program snižování emisí znečišťujících látek

Podle § 6, odstavec 5 zákona o ochraně ovzduší je umožněno vypracovat pro území obce místní programy snižování emisí znečišťujících látek nebo jejich stanovených skupin. Místní programy musí být v souladu s příslušným programem krajským a programem národním. Programy musí být zpracovány pro ty látky nebo jejich skupiny, pro něž budou vyhlášeny emisní stropy (oxid siřičitý, oxidy dusíku, amoniak a těkavé organické látky) a dále pro ty látky, u nichž dochází k překračování imisních limitů. Místní programy budou vydány formou nařízení obce a budou závazné pro všechny orgány a správní úřady. Z programů se bude vycházet při výkonu veřejné správy na místní úrovni, zejména při územním plánování, územním rozhodování a povolování staveb a při posuzování záměrů, které mohou výrazně ovlivnit kvalitu ovzduší. Informace o místních programech budou uvedeny na úředních deskách a samotné programy budou vystaveny v elektronické podobě ve veřejně přístupných informačních systémech. Osnova pro zpracování programu je uvedena v Příloze č.2 zákona.

Možnost vydat nařízení, zakazující na území obce spalování některých druhů paliv v malých spalovacích zdrojích

Tato dobře míněná kompetence zřejmě bude, ze sociálních důvodů, poměrně obtížně naplnitelná.

Možnost vydat nařízení, povolující na území obce spalování rostlinných materiálů a stanovující podmínky tohoto spalování, přičemž se přihlíží ke klimatickým podmínkám, stavu ovzduší, vegetačnímu období a hustotě obytné zástavby

Tato dobře míněná kompetence zřejmě bude, ze sociálních důvodů, poměrně obtížně naplnitelná.

Vyhlašování regulačních opatření k omezení emisí ze stacionárních zdrojů, které nepodléhají vyššímu stupni regulace a k omezení provozu mobilních zdrojů znečišťování

Regulace zdrojů znečišťování ovzduší v průběhu smogových situací je zákonem o ochraně ovzduší (§ 8) upravena na několika úrovních. Nejvyšší (ústřední) úroveň regulace je v kompetenci Ministerstva životního prostředí, respektive ČHMÚ a je specifikována ústředním regulačním řádem. Orgány obce jsou podle zákona (§ 8, odstavec 5) v oblastech se zhoršenou kvalitou ovzduší vypracovat a svým nařízením vydat regulační řád, upravující ty

stacionární zdroje znečišťování ovzduší, které nejsou pokryty ústředním nebo krajským regulačním řádem.

Regulační řády upravují vyhlášení a odvolávání definovaných regulačních opatření a mohou zahrnovat omezení či zastavení provozu jak stacionárních, tak i mobilních zdrojů v případě vyhlášení smogové situace (§ 8, odstavec 5 a 7).

Prováděcí předpis dosud nebyl vydán.

Vedení evidence malých stacionárních zdrojů, u nichž je uložena oznamovací povinnost a poskytování této evidence Ministerstvu životního prostředí

Tato povinnost vyplývá především z ustanovení § 12, odstavec 1, písmeno c) zákona o ochraně ovzduší a týká se malých stacionárních zdrojů, vypouštějících těkavé organické látky. Provozovatelé těchto zdrojů jsou povinni zdroj orgánu obce oznámit a poté každoročně poskytovat informace z evidence spotřeby těchto látek.

Vydání nařízení upravující snižování nebo předcházení světelnému znečištění

Tato kompetence je zcela nová a návrh příslušného prováděcího předpisu k zákonu o ovzduší není v takovém stadiu, aby bylo možno její obsah blíže specifikovat.

Kontrola dodržování povinností provozovateli malých stacionárních zdrojů, ukládání pokut a nápravných opatření a rozhodování o zastavení či omezení provozu těchto zdrojů

Výkon této kompetence je jasný. Výše pokuty může činit 500 až 150 tisíc Kč.

Kontrola dodržování přípustné tmavosti kouře, pachového čísla a přípustné míry obtěžování zápachem u provozovatelů malých stacionárních zdrojů a ukládání pokut v případě nedodržení povinností

Technické podrobnosti, nutné k vykonávání této kompetence, jsou specifikovány ve „vyhlášece o obecných limitech“ (vyhláška č. 356/2002 Sb.). Výše pokuty může činit 500 až 150 tisíc Kč.

Kontrola účinnosti spalování, měření množství a rozsahu vypouštěných látek u malých spalovacích zdrojů (touto činností možno pověřit odborně způsobilé pracoviště nebo fyzickou osobu)

Tato kompetence vyplývá z ustanovení § 12, odstavec 1, písmeno f) zákona o ochraně ovzduší a vztahuje se pouze na ty malé zdroje, provozované v souvislosti s podnikatelskou činností, jejichž jmenovitý tepelný výkon činí 15 kW a více u tuhých paliv a 11 kW a více u kapalných nebo plyných paliv. Technické podrobnosti jsou specifikovány ve „vyhlášece o obecných limitech“ (vyhláška č. 356/2002 Sb.).

Ukládání pokut

Orgány obce mohou podle § 40 zákona o ochraně ovzduší ukládat pokuty v rozsahu 500 až 150 tis. Kč. Uložené pokuty jsou příjmem obce a musí být použity k ochraně ovzduší.

A.2. Zákon č. 76/2002 Sb., o integrované prevenci a omezování znečištění

Zákon č. 76/2002 Sb., o integrované prevenci a omezování znečištění, o integrovaném registru znečišťování a o změně některých zákonů (dále jen „zákon o IPPC“) nabývá účinnosti dne 1. ledna 2003. Zákon o IPPC, kromě transpozice směrnice 96/61/EC o IPPC, vytváří právní rámec pro vytvoření Registru úniků a přenosů znečištění (Pollution Release and Transfer Register – PRTR) a to tak, že rozšiřuje integrovaný registr znečištění, vyžadovaný směrnicí, i na zařízení, která nepodléhají regulaci podle IPPC. Zákon je pojat širěji než transponovaná směrnice a zahrnuje v podstatě všechny oblasti problematiky ochrany životního prostředí s výjimkou ochrany před vniknutím radioaktivních látek a regulace nakládání s geneticky modifikovanými látkami.

Z hlediska ochrany ovzduší je směrnice 96/61/EC k IPPC i tento zákon, který ji transponuje, velmi důležité, a to zejména z následujících důvodů:

- regulace podle IPPC pokrývá nejvýznamnější průmyslové a zemědělské zdroje znečišťování ovzduší (v dikci zákona o ovzduší celou kategorii „zvláště velkých zdrojů“)
- regulace podle IPPC pokrývá řadu znečišťujících látek, pro něž nejsou v právních předpisech Evropských společenství v širším rozsahu stanoveny emisní limity (týká se to zejména oxidu uhelnatého, pro který je stanoven obecně platný imisní limit, emisní limit však pouze v případě spaloven odpadu)
- regulace podle IPPC umožňuje, v prostoru ohraničeném emisními limity vyhlášenými „složkovými“ předpisy, stanovit s ohledem na stav ovzduší v okolí regulovaného zařízení individuální emisní limity přísnější, případně stanovit emisní limity a další opatření k omezení emisí i pro další znečišťující látky

Regulace dle IPPC se tak stává jedním z nejdůležitějších nástrojů řízení kvality ovzduší podle směrnice 96/62/EC a směrnic dceřiných. Lze si totiž snadno představit situaci, kdy všechny regulované zdroje znečišťování ovzduší splňují specifické emisní limity a další technické požadavky, stanovené „složkovými“ směrnicemi a přesto jsou překračovány limity imisní. V takovém případě může individuální regulace významných zdrojů v režimu IPPC sehrát nezastupitelnou úlohu.

Stejnou roli může regulace podle IPPC sehrát v programech snížení emisí, protože si lze stejně snadno představit situaci, kdy všechny regulované zdroje splňují všechny požadavky a přesto je překračován emisní strop.

V zákoně č. 76/2002 Sb., o IPPC a IRZ jsou z hlediska řízení kvality vnějšího ovzduší nejdůležitější následující ustanovení:

- § 14, odstavec 1: „Úřad stanoví emisní limity pro znečišťující látky uvedené v Příloze č. 2 k tomuto zákonu, pokud jsou ze zařízení vypouštěny, a další emisní limity, které se stanovují na základě jiných právních předpisů. Úřad může též stanovit emisní limity pro jiné skupiny nebo kategorie znečišťujících látek...“

V Příloze č.2 jsou uvedeny následující látky, znečišťující ovzduší: oxid siřičitý a jiné sloučeniny síry, oxidy dusíku a jiné sloučeniny dusíku, oxid uhelnatý, těkavé organické sloučeniny, kovy a jejich sloučeniny, prach, azbest (suspendované částice i vlákna), chlor a jeho sloučeniny, fluor a jeho sloučeniny, arsen a jeho sloučeniny, kyanidy, prokazatelně

karcinogenní, mutagenní látky, látky ohrožující reprodukci, polychlorované dibenzodioxiny a dibenzofurany.

- § 14, odstavec 3: „Při stanovení závazných podmínek provozu, zejména emisních limitů, úřad vychází z použití nejlepších dostupných technik na základě hledisek uvedených v Příloze č. 3 k tomuto zákonu se zřetelem k technickým charakteristikám zařízení, jeho umístění a místním podmínkám životního prostředí, aniž by předepisoval použití jakékoliv konkrétní metody či technologie. Takto stanovené emisní limity nesmí být mírnější než emisní limity, které by jinak byly stanoveny podle zvláštních právních předpisů.“
- § 15, odstavec 1: „Úřad v integrovaném povolení stanoví provozovateli zařízení, který nemůže dosáhnout s použitím nejlepších dostupných technik standard kvality životního prostředí, povinnost uskutečnit dodatečné podmínky ke splnění standardu kvality životního prostředí, například podmínky omezující provoz zařízení v určitou denní dobu.“
- § 15, odstavec 2: „Úřad stanoví v integrovaném povolení v případě, kdy je standard kvality životního prostředí mírnější, než jsou požadavky, které se obvykle dosahují s použitím nejlepší dostupné techniky, závazné podmínky provozu tak, aby odpovídaly možnosti použití nejlepších dostupných technik.“

Z hlediska hlavního města Prahy představuje zákon o integrované prevenci a omezování znečištění jeden z významných nástrojů řízení kvality ovzduší vzhledem k emisím ze stacionárních zdrojů. Důvodem je poměrně vysoký stupeň flexibility rozhodování, který umožní regulovat emise „na míru“ podle aktuální imisní situace v místě zdroje.

A.3. Zákona č. 185/2001 Sb., o odpadech

Zákon o odpadech má obecně styčné body se zákonem o ovzduší v problematice spalování a spoluspalování odpadů. Zákon č. 185/2000 sb., o odpadech se problematice spalování odpadů věnuje poměrně sporadicky.

Konkrétní explicitní ustanovení ke spalování nebo spoluspalování odpadů jsou:

- § 22: Zvláštní požadavky na spalování odpadů: (1) Odpady lze spalovat, jen jsou-li splněny podmínky, stanovené zvláštními předpisy k ochraně ovzduší a o hospodaření s energiemi. (2) Technické požadavky pro nakládání s odpady vzniklými při spalování nebezpečného odpadu ve spalovnách stanoví ministerstvo vyhláškou.
- § 23: (1) Za energetické využití odpadů se spalování považuje pouze tehdy, jestliže použitý odpad nepotřebuje po vlastním zapálení ke spalování podpůrné palivo a vznikající teplo se použije pro potřebu vlastní nebo dalších osob, nebo tehdy, jestliže se odpad použije jako palivo nebo jako přídatné palivo v zařízeních na výrobu energie nebo materiálů za podmínek stanovených právními předpisy o ochraně ovzduší. (2) Spalovny odpadů, u nichž nejsou splněny podmínky dle (1) jsou zařízeními k odstraňování odpadů.

Jelikož je spalovna zařízením k odstraňování odpadů, je k jejímu provozování nutno získat povolení orgánu kraje jakožto orgánu veřejné správy v oblasti nakládání s odpady (§ 14, odstavec 1). Povolení orgánu kraje podle zákona o odpadech není nutno získat v případě spoluspalování odpadů (§ 14, odstavec 2). Provozovatel spalovny dále podléhá ohlašovaci

povinnosti vůči okresnímu úřadu (§ 39) a musí ustanovit odpadového hospodáře (§ 20, písmeno a). Ustanovení zákona č. 185/2001 Sb., jsou poměrně stručná a netransponují některá ustanovení směrnice 2000/76/EC o spalování odpadů, která se netýkají problematiky ochrany ovzduší.

Z hlediska hlavního města Prahy jsou výše uvedená ustanovení zákona č. 85/2001 Sb., o odpadech významná, protože je na jeho území provozována jedna spalovna komunálního odpadu a čtyři spalovny nebezpečného odpadu.

B. Strategické dokumenty Evropské unie

B.1. Šestý akční program ES v oblasti životního prostředí

Návrh Šestého akčního programu Evropských společenství v oblasti životního prostředí „Životní prostředí 2010: Naše budoucnost, naše volba“ byl zveřejněn Evropskou komisí dne 24. ledna 2001 pod označením COM(2001) 31 final.

V úvodu návrhu je stručně vyhodnocena realizace předchozího – pátého – akčního programu (Směrem k udržitelnosti). Z hodnocení vyplývá, že významných úspěchů bylo v uplynulé dekádě dosaženo především v oblastech ochrany ovzduší a vod, a to zejména:

- snížením průmyslových emisí toxických látek (olovo a rtuť) do ovzduší
- omezením acidifikace lesů a vodních toků prostřednictvím snížení emisí oxidu siřičitého
- zlepšením kvality jezer a řek prostřednictvím efektivnějšího nakládání s odpadními vodami

V návrhu programu jsou proto na základě vyhodnocení dosavadního vývoje, současného stavu a trendů, stanoveny čtyři prioritní oblasti:

- ochrana klimatu
- ochrana přírody a biologické rozmanitosti
- vliv životního prostředí na zdraví
- udržitelné užívání přírodních zdrojů a nakládání s odpady

V zájmu dosažení pokroku v navrhovaných prioritních oblastech je navrhován strategický přístup, který zahrnuje:

- zlepšenou implementaci stávající legislativy
- integraci environmentálních hledisek do ostatních politik
- posilování tržních mechanismů příznivých pro životní prostředí
- zvýšení úlohy veřejnosti a změnu vzorců chování
- ekologizace územního plánování a využívání území

B.1.1. Problematika kvality ovzduší v návrhu programu

I když není problematika kvality ovzduší zahrnuta explicitně mezi prioritní oblasti, lze v návrhu programu nalézt mnohá opatření, která k dalšímu zlepšování kvality ovzduší povedou.

V kapitole věnované ochraně klimatu jsou mezi opatřeními k omezení emisí skleníkových plynů navrhována následující opatření, která jednoznačně přispějí také k omezení znečištění ovzduší klasickými znečišťujícími látkami:

- revize dotací cen energií
- podpora obnovitelných zdrojů energie
- využití tržních nástrojů, zejména zdanění energií
- podpora úspor a efektivního využívání energie

I když jsou výše uvedená opatření primárně zaměřena na omezení emisí hlavního skleníkového plynu – oxidu uhličitého – jejich žádoucím vedlejším produktem bude omezení emisí látek znečišťujících ovzduší.

V kapitole věnované ochraně přírody a biologické rozmanitosti je několikrát zmíněna potřeba dalšího omezování znečišťování ovzduší tak, aby nedocházelo k poškozování zejména půdy a lesů.

V kapitole věnované vlivu životního prostředí na zdraví je problematice znečišťování ovzduší věnována samostatná podkapitola (5.7. Air Pollution). V úvodní analytické partii je uvedeno, že dosavadní implementace komunitární legislativy již přinesla v průběhu uplynulé dekády výrazné zlepšení kvality ovzduší, nicméně však některé problémy přetrvávají. Za nejvýznamnější přetrvávající problémy jsou označeny znečištění suspendovanými částicemi a znečištění troposférickým ozónem. Navíc je konstatováno, že problémy přetrvávají také v některých lokalitách s vysokou koncentrací zdrojů znečišťování ovzduší kombinovanou s nepříznivými klimatickými a geografickými podmínkami.

Hlavním cílem pro nadcházející roky proto je „Dosáhnout takové úrovně kvality ovzduší, která by nevytvářela nepřijatelné vlivy a rizika pro lidské zdraví a pro životní prostředí“. Pro splnění tohoto cíle jsou specifikovány politické přístupy, z nichž budou v horizontu příštích deseti let nejvýznamnější:

- implementace, chápána jako zajištění toho, aby byly ve stanovených termínech dodržovány nově vyhlášené imisní limity zejména pro suspendované částice, oxid siřičitý, oxid dusičitý, oxid uhelnatý, těžké kovy a benzen a dále vyhlášené emisní limity pro stacionární i mobilní zdroje znečišťování ovzduší
- koherence, chápána jako vybudování uceleného integrovaného legislativního a implementačního rámce pod heslem „Čisté ovzduší pro Evropu – CAFE“.

Větší pozornost by navíc měla být věnována ochraně vnitřního ovzduší (indoor air). Pro naplnění stanoveného cíle jsou v dokumentu navržena následující konkrétní prioritní opatření:

- Evropská komise provede revizi programů ke zlepšení kvality ovzduší, připravených jednotlivými členskými státy s cílem zajistit jejich účinnost
- Zlepšení kvality monitoringu, indikátorů a informování veřejnosti o kvalitě ovzduší a příčinách jejích změn
- Sledování a výzkum kvality vnitřního ovzduší a jejích dopadů na lidské zdraví s cílem stanovit priority a posoudit potřebnost přípravy strategie a akčního plánu na komunitární úrovni.
- Příprava Sektorové strategie zajištění kvality ovzduší (CAFE), která bude obsahovat následující hlavní prvky:
  - identifikace slabých míst a priorit pro další aktivity (např. suspendované částice, smog, oxidy dusíku) s ohledem na citlivé (zranitelné) skupiny obyvatelstva
  - revize a v případě potřeby aktualizace stávajících imisních limitů a národních emisních stropů s ohledem na citlivé skupiny obyvatelstva
  - zlepšení systému shromažďování informací, modelování a prognózování

V kapitole věnované udržitelnému užívání přírodních zdrojů a nakládání s odpady jsou navrhována opatření, jejichž realizace může podpořit omezování znečišťování ovzduší. Jedná se zejména o šetrné a efektivní využívání přírodních zdrojů (z hlediska ovzduší především fosilních paliv) a prevenci či omezování vzniku odpadů (z hlediska ovzduší odpadů, které jsou spalovány).

Základní cíle programu jsou zopakovány v návrhu Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady, kterým bude program vyhlášen. V článku 2, odstavec 6 je zopakován hlavní cíl v oblasti ochrany ovzduší, tj. dosažení takové úrovně kvality ovzduší, která by nevytvářela nepřijatelné dopady a rizika pro lidské zdraví a životní prostředí. V článku 6, odstavec 5, věnovaném ochraně ovzduší jsou pak zopakována konkrétní prioritní opatření programu (viz výše).

Celkově lze konstatovat, že 6. akční program:

- je formulován poměrně obecně
- ochrana ovzduší není považována za prvořadou prioritu
- prioritní opatření, navrhovaná programem v oblasti zlepšování kvality ovzduší, jsou formulována především s cílem omezit negativní dopady a rizika pro lidské zdraví
- odkazuje na zamýšlený „specializovaný“ strategický dokument – Program „Čistý vzduch pro Evropu – CAFE“.

Z hlediska dopadů programu na Českou republiku i na hlavní město Prahu lze konstatovat, že jak základní cíl programu v oblasti ochrany ovzduší tak i navrhovaná opatření jsou v souladu jak se Státní politikou životního prostředí České republiky tak i s nově přijatou legislativou (zákon o ochraně ovzduší a jeho prováděcí předpisy).

B.2. Program EU CAFE – Clean Air for Europe

Program „Čistý vzduch pro Evropu“ (CAFE – Clean Air for Europe) byl Evropskou komisí schválen dne 7. května 2001 s tím, že by měl vést k účinnému omezení znečišťování ovzduší v horizontu roku 2004. Program CAFE je nejaktuálnějším a nejvíce závažným politickým dokumentem Evropských společenství v oblasti ochrany ovzduší a je odvozen přímo z návrhu 6. akčního programu.

Programový dokument programu CAFE byl zveřejněn dne 4. května 2001 pod označením COM(2001) 245 final s plným názvem „Program Čistý vzduch pro Evropu (CAFE): Směrem k sektorové strategii kvality ovzduší“.

B.2.1. Úvod

Na základě stručného úvodního hodnocení, z něhož vyplývá, že „zlepšení kvality ovzduší bylo jedním z velkých úspěchů (success story) politiky životního prostředí, je konstatováno, že je možné oddělit (decouple)

ekonomický růst od zhoršování životního prostředí. Nicméně v oblasti kvality ovzduší přetrvávají některé problémy z nichž za prioritní problémy lze označit následující dva:

- suspendované částice
- (troposférický) ozón

B.2.I.1 Suspendované částice

S pokračujícími výzkumy se ukazuje, že zdravotní riziko pramenící z jemných suspendovaných částic je velmi významné a roste s klesající velikostí těchto částic. Navíc bylo zjištěno, že neexistuje koncentrační práh, pod kterým by bylo riziko na přijatelné úrovni. Oproti původním předpokladům, že tento problém je omezen pouze na urbanizovaná území je nyní zřejmé, že se v případě rozvinutých zemí jedná o problém širší. Situaci navíc komplikuje skutečnost, že kromě primárních emisí dochází také k tvorbě částic z emisí plyných.

B.2.I.2 Ozón

Troposférický ozón představuje významné zdravotní riziko pro člověka i pro živé organismy a přispívá také k poškozování materiálů. Jelikož se jedná o sekundární polutant, vznikající prostřednictvím složitých fotochemických reakcí mezi prekurzory – oxidy dusíku a těkavými organickými látkami – zvýšené koncentrace se mohou vyskytovat i v extravilanu.

Světová zdravotnická organizace vyhlásila směrný imisní limit pro ochranu lidského zdraví $120 \mu\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$ (osmihodinový průměr), na základě současného stavu techniky a technologií však není možné dosáhnout v současnosti ani blízké budoucnosti jeho plošné dodržování.

B.2.I.3 Další priority

Vedle suspendovaných částic a ozónu bude nutno věnovat pozornost také omezování acidifikace a eutrofizace jakož i obecně problémům spojených s atmosférickou depozicí. Navíc bude nutné brát v potaz také potenciální problémy, spojené s výskytem dosud neregulovaných znečišťujících látek.

B.2.II. Hodnocení dosud přijatých opatření

Opatření realizovaná dosud na komunitární úrovni zahrnují následující položky:

- stanovení limitních hodnot pro kvalitu ovzduší
- formulace integrovaných strategií k omezení přeshraničního znečišťování (zejména acidifikace, ozónu a eutrofizace) prostřednictvím národních emisních stropů
- zavedení nákladově efektivních opatření ve vybraných oblastech prostřednictvím integrovaných programů typu Auto-Oil I a II

- zavedení specifických opatření s cílem omezit emise či zvýšit jakostní požadavky na výrobky

Konkrétně se tato opatření projevila přijetím celé řady právních předpisů, zejména Rámcové směrnice o ovzduší a směrnic dceřinných a dále přípravou právních předpisů nových (zejména nové směrnice o ozónu a směrnice o národních emisních stropích).

Ve stádiu diskusí jsou další předpisy, které by vyhlásily imisní limity pro zbývající znečišťující látky, tak jak jsou uvedeny v Rámcové směrnici (polyaromatické uhlovodíky, nikl, kadmium, arsen a rtuť). Na základě programu Auto-oil I byla přijata celá řada směrnic regulujících jak emise z lehkých vozidel tak i jakost pohonných hmot a směrnice regulující emise z dalších kategorií vozidel se připravují. Z programu Auto-oil II vyplývá, že emise hlavních znečišťujících látek z dopravy by mohly v horizontu roku 2020 poklesnout na 20 % úroveň roku 1995.

V případě omezování emisí ze stacionárních zdrojů znečišťování ovzduší k takto pozitivnímu vývoji dosud nedochází. Existují sice emisní limity pro velká spalovací zařízení a pro spalovny odpadu a určitý redukční potenciál je obsažen také ve směrnici 96/61/EC k integrované prevenci a omezování znečištění (IPPC), celkový dopad na budoucí snížení emisí je však obtížné odhadnout. Na základě současných znalostí není pravděpodobné, že by došlo ke snížení emisí srovnatelnému s oblastí zdrojů mobilních.

B.2.III. Ochrana citlivých skupin obyvatelstva

Hodnoty imisních limitů vyhlášených právními předpisy Evropských společenství jsou odvozeny od směrných hodnot Světové zdravotnické organizace, které kladou silný důraz na citlivé (zranitelné) skupiny populace (děti, těhotné ženy, kardiaci). Právní předpisy ES navíc požadují poskytování včasných informací o aktuálním stavu ovzduší explicitně zaměřené právě na citlivé nebo zranitelné skupiny.

B.2.IV. Náplň programu CAFE

V souladu s požadavkem obsaženým v návrhu „Šestého akčního programu“ musí být výše uvedené prioritní problémy řešeny prostřednictvím koherentní strategie, která by měla obsahovat:

- posouzení implementace směrnic k ochraně ovzduší a hodnocení efektivnosti národních programů pro zlepšení kvality ovzduší
- zlepšení monitoringu kvality ovzduší a zlepšení informovanosti veřejnosti včetně zavedení vhodných indikátorů
- stanovení priorit pro další postup, revizi a aktualizaci imisních limitů a národních emisních stropů a vývoj dokonalejších systémů pro shromažďování dat, modelování a prognózování

Z požadavků na revizi a aktualizaci, obsažených jak v obou „dceřinných“ směrnících o kvalitě ovzduší (1999/30/EC, 2000/69/EC), tak i v nově schválených směrnících o národních emisních stropích a o velkých spalovacích zařízeních, vyplývá klíčové datum – rok 2004. Rok 2004 je proto stanoven jako lhůta pro rozpracování programu CAFE.

Hlavním smyslem programu CAFE je formulace dlouhodobé integrované politiky ochrany před negativními vlivy znečištění ovzduší na lidské zdraví a životní prostředí. V souladu s požadavkem Evropské dohody musí být tato politika zacílena na dosažení vysoké úrovně ochrany životního prostředí, vycházející z principu předběžné opatrnosti s přihlédnutím k nejlepšímu dostupným vědeckým a technickým informacím a také k ekonomickým přínosům realizovaných opatření a dopadům absence opatření.

Konkrétní cíle politiky budou :

- generovat, shromáždit a validovat vědecké informace vztahující se k znečištění vnějšího ovzduší, emisním inventurám, posuzování kvality ovzduší, emisním a imisním projekcím, studiím nákladové efektivity a integrovanému modelování, a vedoucí ke stanovení a aktualizaci konkrétních indikátorů a cílů v oblasti kvality ovzduší a atmosférické depozice a k identifikaci opatření vedoucích k omezení emisí
- podporovat implementaci a posuzování efektivity stávající legislativy, zejména „dceřinných“ směrnic (k rámcové směrnici o ovzduší), rozhodnutí o reciproční výměně informací a směrnice o národních emisních stropích, přispívat k revizi mezinárodních protokolů a připravovat nové návrhy kdekoliv a kdykoliv to bude potřebné
- zajistit prostřednictvím účinných strukturálních vazeb mezi jednotlivými sektory, aby opatření nutná k dosažení cílů v oblasti kvality ovzduší a atmosférické depozice byla nákladově efektivní a byly přijímána na odpovídající úrovni
- formulovat v pravidelných intervalech celkovou integrovanou strategii která bude stanovovat přiměřené konkrétní cíle a nákladově efektivní opatření k jejich dosažení
- poskytovat široké veřejnosti technické i „politické“ informace získané v průběhu implementace programu

B.2.V. Implementace programu

V oblasti implementace programu je nutno pokrýt pět výše uvedených cílů jakož i další kritické oblasti, zejména vědecké vstupy, transparentnost, účast všech dotčených skupin, účast kandidátských států a spolupráci s mezinárodními organizacemi.

B.2.V.1. Technická analýza

Příprava politiky v oblasti kvality ovzduší vyžaduje především provedení rozsáhlé technické analýzy. Mechanismy shromažďování informací proto musí být co možná nejuniverzálnější a nejflexibilnější. Cíle a indikátory formulované na vědeckém základě budou sloužit nejenom pro stanovení závazných limitů kvality ovzduší, ale také pro stanovení sektorových a jiných specifických

strategií a dále jako nástroj informování veřejnosti a decísní sféry na všech úrovních. Z těchto důvodů budou muset být doplněny vývojem a validací harmonizovaných metod pro emisní inventury, emisní a imisní projekce, nákladové studie a integrované modelování. Důležitým prvkem bude také racionalizace postupů podávání zpráv s cílem odstranění duplicit.

B.2.V.2. Implementace a revize

Řádná implementace stávající legislativy je základním požadavkem každé komunitární politiky. Jak již bylo uvedeno, lhůta pro revizi většiny stávajících právních předpisů je stanovena na rok 2004 a její výsledky se stanou podkladem pro přípravu první strategie v rámci programu CAFE. Formulovaná strategie však bude muset být pojata širěji jak z hlediska věcného, tak z hlediska časového horizontu.

B.2.V.3. Vazba na sektorové a jiné specifické strategie

Připravované strategie musí být provázány s existujícími i zamýšlenými programy a politikami zaměřenými na omezování emisí ze specifických kategorií zdrojů znečišťování ovzduší. Jedná se zejména o následující kategorie:

- velká spalovací zařízení, regulovaná směrnicí 88/609/EEC (bude nahrazena směrnicí novou)
- průmyslová a zemědělská zařízení, spadající pod regulační režim směrnice 96/61/EC k integrované prevenci a omezování znečištění (IPPC)
- průmyslová zařízení užívající organická rozpouštědla, regulovaná směrnicí 1999/13/EC
- mobilní zdroje znečišťování ovzduší (včetně problematiky pohonných hmot), regulované celou řadou směrnic (např. 98/69/EC, 98/70/EC, 99/96/EC)

Kromě výše uvedených kategorií bude nutno zajistit efektivní koordinaci s veškerými aktivitami, zaměřenými přímo či nepřímo na omezování emisí technickými i netechnickými prostředky.

B.2.V.4. Formulace strategie

První strategie bude připravena do roku 2004, další poté vždy v pětiletých cyklech. Priority pro první strategii jsou již stanoveny – suspendované částice, ozón a znečišťující látky působící acidifikaci, eutrofizaci a škody na kulturním dědictví. Priority navazujících strategií se mohou změnit v závislosti na vývoji kvality ovzduší v nadcházejících letech.

Strategie se nebude zabývat otázkami ohrožení klimatu a chemické bezpečnosti, protože v těchto oblastech již existují samostatné programy a strategie.

B.2.V.5. Šíření informací

Informování veřejnosti o programu, strategii a jejich implementaci je velmi důležité, a to zejména z následujících důvodů:

- získání důvěry veřejnosti
- zapojení veřejnosti do procesu
- nutnost postupné změny vzorců spotřeby

Při šíření informací musí být využity všechny dostupné prostředky včetně mediální presentace a internetu.

B.2.V.6. Posílení role vědy při formulaci politiky

Role vědy je chápána zejména v souvislosti s principem předběžné opatrnosti a její posílení bude významnou prioritou celého programu CAFE. V této souvislosti je přikládán velký význam ustavení Evropského výzkumného prostoru (European Research Area). Mezi tvůrci politiky a vědci musí být vybudována účinná zpětná vazba.

B.2.V.7. Transparentnost a účast zájmových a dotčených skupin (stakeholders)

Základním přístupem programu CAFE bude co nejširší zveřejňování všech informací a z nich odvozených závěrů a návrhů cílů a opatření tak, aby všechny zájmové nebo dotčené subjekty a skupiny měly možnost vyjádřit svůj názor a podílet se na jejich finalizaci.

B.2.V.8. Zapojení kandidátských států.

Program CAFE předpokládá, že kandidátské státy do něj budou fakticky zahrnuty od samotného počátku, bude však nutno upřesnit jejich formální postavení (např. hlasovací právo v orgánech) a podíl na financování.

B.2.V.9. Spolupráce s mezinárodními organizacemi

Za hlavní partnery programu CAFE jsou považovány jednak struktury vzniklé v rámci Úmluvy Evropské hospodářské komise OSN o dálkovém znečišťování ovzduší, překračujícím hranice států (UN ECE CLRTAP), jednak Světová zdravotnická organizace (WHO).

B.2.VI. Závěr: Směrem k cílené strategii

(Evropská) komise zamýšlí zveřejnit cílenou strategii vyhovující výše uvedeným požadavkům v roce 2004. Strategie bude, tam kde to bude potřebné, prováděna nebo následována návrhy právních předpisů. Rok 2004 je považován

za realistický termín pro přípravu strategie, který se zároveň shoduje s několika termíny pro revize stávající legislativy.

Strategie bude obsahovat zejména:

- podrobnou analýzu přiměřenosti a účinnosti stávající komunitární legislativy a národních programů z hlediska přetrvávajících problémů se znečištěním ovzduší, která bude přihlížet k potřebě chránit citlivé nebo zranitelné skupiny populace a bude, v případě nutnosti, zahrnovat úpravu či doplnění imisních a depozičních limitů
- detailní popis a odkazy na dostupná data o kvalitě ovzduší a o atmosférické depozici a na indikátory pro informování veřejnosti
- výsledky detailní analýzy dalších potenciálních opatření, která bude nutno přijmout v zájmu splnění cílů v oblasti kvality ovzduší a atmosférické depozice
- návrhy nových nebo novelizovaných směrnic v oblasti ochrany ovzduší a národních emisních stropů
- zprávu o stavu politik v souvisejících oblastech, včetně rozvoje opatření k omezení emisí ze specifických skupin zdrojů

Závěry pro Českou republiku a hlavní město Prahu:

Program CAFE je v plném souladu jak se Státní politikou životního prostředí České republiky tak i s nově přijatou právní úpravou ochrany ovzduší. Navrhované hlavní priority – suspendované částice a ozón – jsou podstatné i pro Českou republiku i pro hlavní město Prahu, protože posouzení aktuální kvality ovzduší ukázalo, že nejvíce problémů s dodržováním imisních limitů bude právě v těchto případech. Stejně tak jsou zcela odpovídající další priority – omezování emisí látek působících acidifikaci a eutroifikaci, protože měrné emise na jednotku plochy zejména u oxidů dusíku jsou dosud poměrně vysoké.

C. Nové a připravované právní předpisy Evropských společenství

C.1. Směrnice 2001/80/EC o omezení emisí některých znečišťujících látek do ovzduší z velkých spalovacích zařízení.

Směrnice prakticky zcela přejímá ustanovení stávající úpravy (směrnice 88/609/EEC), přináší však navíc určitá rozšíření a doplnění. Nejdůležitější nové prvky jsou:

- zavedení kategorie „nových – nových“ zdrojů
- vyhlášení výrazně přísnějších emisních limitů pro „nové – nové“ zdroje
- vyhlášení emisních limitů pro spalování biomasy
- vyhlášení emisních limitů pro plynové turbíny
- povinnost zvážit při výstavbě nového zdroje možnost společné výroby elektřiny a tepla
- upřesnění technických požadavků na provoz zařízení a měření emisí

Výrazným novým prvkem je variantní požadavek na stávající zdroje, které musí v termínu do 1. ledna 2008 buď dodržovat emisní limity, vyhlášené pro nové zdroje nebo musí být zahrnuty do národního programu snížení emisí, jehož celkový efekt bude odpovídat plošné aplikaci emisních limitů, vyhlášených pro zdroje nové. V tomto případě se objevuje určitý problém s interpretací požadavků směrnice, spočívající v tom, že není explicitně uvedeno, jakým způsobem se stanoví cílová hodnota národního programu, tj. celkový efekt odpovídající plošné aplikaci emisních limitů pro nové zdroje na zdroje stávající. Konkrétně se jedná o rozsah působnosti ustanovení o agregaci, které je ve směrnici 88/609/EEC i v návrhu nové směrnice platné pouze pro zdroje nové.

Základní prvky směrnice byly zapracovány do zákona o ochraně ovzduší a do příslušného prováděcího předpisu. Obecně lze konstatovat, že zákon o ochraně ovzduší i příslušný prováděcí předpis (nařízení o spalovacích zdrojích – s výhradou uvedenou výše) je s touto směrnicí zcela kompatibilní. Zákon o ochraně ovzduší navíc přináší ustanovení upřesňující požadavky směrnice a usnadňující jejich praktickou implementaci (plán snížení emisí u stávajícího zdroje, individuální emisní strop pro stávající zdroj).

C.2. Směrnice 2001/81/EC o národních emisních stropech pro některé látky znečišťující ovzduší.

Směrnice je reakcí Evropské unie na tzv. „Göteborský protokol“, tj. Protokol o boji proti acidifikaci, eutrofizaci a tvorbě přízemního ozónu. Tento protokol, který je zatím posledním protokolem k Úmluvě Evropské hospodářské komise OSN o dálkovém znečišťování ovzduší překračujícím hranice států, stanoví jednotlivým státům regionu EHK OSN národní emisní stropy pro oxid siřičitý, oxidy dusíku, těkavé organické látky a amoniak s lhůtou pro jejich dosažení v roce 2010.

Směrnice stanovuje, na základě definovaných průběžných environmentálních cílů (interim environmental objectives) některé národní emisní stropy odlišně od Protokolu, přičemž se ve všech případech jedná o určité zpřísnění.

Základními elementy směrnice jsou:

- vyhlášení národních emisních stropů pro členské státy pro oxid siřičitý, oxidy dusíku těkavé organické látky a amoniak s lhůtou dosažení do roku 2010
- stanovení povinnosti členských států zpracovat a Evropské komisi předložit národní programy snižování emisí
- stanovení povinnosti národní programy aktualizovat
- stanovení povinnosti členských států provádět každoročně emisní inventury a emisní projekce
- stanovení povinnosti poskytovat informace Evropské komisi a veřejnosti

Směrnice dále obsahuje, podobně jako všechny novější směrnice, explicitní ustanovení o sankcích pro případ porušení povinností.

Směrnice se pochopitelně týká pouze současných členských států Evropské unie a nestanovuje proto emisní stropy pro žádný z kandidátských států. V případě České republiky by bylo vhodné počítat s tím, že při vyjednávání o jejich emisních stropech bude uplatněn požadavek, aby tyto byly „přísnější“ oproti hodnotám schváleným v textu Göteborgského protokolu. Důvody pro toto očekávání jsou následující:

- současné národní emise České republiky jsou ve dvou případech (oxid siřičitý, amoniak) nižší než stropy podle Protokolu
- měrné emise na jednotku území jsou v případě oxidu siřičitého a zejména oxidů dusíku výrazně vyšší než průměr členských států EU.

Základní prvky směrnice byly zapracovány do zákona o ochraně ovzduší a do příslušného prováděcího předpisu. Obecně lze konstatovat, že zákon o ochraně ovzduší i příslušný prováděcí předpis (nařízení o stropech – s výhradou uvedenou výše) je s touto směrnici zcela kompatibilní. Zákon o ochraně ovzduší navíc přináší ustanovení upřesňující požadavky směrnice a usnadňující jejich praktickou implementaci (krajský emisní strop, krajský a místní program snížení emisí, explicitní vazba mezi snižováním emisí a řízením kvality ovzduší).

C.3. Směrnice 2002/3/EC k ozónu ve vnějším ovzduší

Směrnice je formulována jako „dceřinná“ směrnice k Rámcové směrnici o ovzduší (96/62/EC) a oproti stávající úpravě (směrnice 92/62/EEC k znečištění ovzduší ozónem) přináší řadu významných změn, z nichž nejdůležitější jsou:

- podrobnější požadavky na měření a posuzování kvality ovzduší ve vztahu k ozónu
- podrobnější požadavky na reporting a informování veřejnosti
- definice a stanovení cílových imisních limitů (target values) včetně lhůty k jejich dosažení
- definice a stanovení dlouhodobých imisních cílů (long term objectives)
- požadavky na vyhlášení zón a aglomerací

- požadavek na přípravu programů ke zlepšení kvality ovzduší
- požadavek na formulaci a implementaci smogových varovných a regulačních systémů (short-term action plans)
- explicitní požadavek na sankce v případě porušení požadavků směrnice

Základní prvky směrnice byly zapracovány do zákona o ochraně ovzduší a do příslušného prováděcího předpisu. Zákon o ochraně ovzduší a příslušný prováděcí předpis (imisní nařízení) jsou se směrnicí zcela kompatibilní.

C.4. Návrh směrnice o úsporách energie v budovách

Směrnice by měla stanovit harmonizovanou metodiku pro návrh integrovaných standardů energetické účinnosti. Bude zaměřena na čtyři hlavní oblasti:

- rámec pro integrovanou metodiku měření spotřeby energie
- aplikace přísných standardů pro nové budovy a některé rekonstruované budovy s tím, že standardy budou pravidelně revidovány a pro některé části nových budov budou stanoveny dodatečné standardy
- energetická certifikace pro nové a existující budovy a případné zveřejnění certifikátů, které budou obsahovat návod k dalšímu zlepšení účinnosti využívání energie
- pravidelné inspekce kotlů a vytápěcích nebo chladicích systémů

Návrh novely směrnice je v současné době projednáván v Evropském parlamentu (první čtení je proběhlo v únoru 2002). Pro hlavní město Prahu bude tato směrnice relevantní.

C.5. Přípravovaný návrh směrnice o omezení emisí těkavých organických látek při použití nátěrů (barev)

Směrnice patří do kategorie tzv. „výrobních“ předpisů a bude požadovat výrobu barev s menším obsahem organických rozpouštědel nebo barev vodou ředitelných. Bude pokrývat jak konečnou povrchovou úpravu automobilů tak např. „dekorativní“ nátěry v budovách atd. Rada si vyžádala přípravu této směrnice na základě vynětí mnoha menších lakoven a povrchových úprav z působnosti směrnice 1999/13/EC o omezení emisí VOC při použití rozpouštědel v některých průmyslových výrobcích. Současné studie o použití barev a nátěrů totiž ukázaly, že příspěvek sektoru „dekorativních nátěrů“ k celkovým antropogenním emisím VOC činí 4 až 5 %. Po implementaci směrnice 1999/13/EC může tento podíl vzrůst až na 10 %, z čehož vyplývá oprávněnost požadavku na přípravu nové „výrobní“ směrnice. Hlavním problémem zřejmě bude široká škála výrobků a materiálů, které jsou v sektoru „dekorativních nátěrů“ užívány.

První verze návrhu směrnice by mohla být zpracována v průběhu roku 2002. Směrnice bude upravovat problematiku pokrytou v České republice zákonem o ovzduší a její schválení velmi pravděpodobně vyvolá nutnost novelizace prováděcího předpisu (vyhláška o VOC), případně vydání dalšího prováděcího předpisu. Novelizace samotného zákona nebude novou

směrnici vyvolána, protože ustanovení § 3, odstavec 3 je z hlediska transpozice zřejmě dostatečné.

C.6. Přípravovaný návrh „dceřinné směrnice“ vyhlášující imisní limity pro kadmium, arsen, nikl, rtuť a polyaromatické uhlovodíky (PAH)

Dceřinná směrnice je avizovaná Rámcovou směrnicí o posuzování a řízení kvality vnějšího ovzduší 96/62/EC. V zásadě bude obsahovat požadavky na měření a posuzování shodné s požadavky Rámcové směrnice, není však vyloučeno určité zpřísnění. Imisní limity pro obsah jednotlivých prvků v polétavém prachu jsou očekávány takto:

- u arsenu 6 ng.m^{-3} měřeno jako roční průměr s termínem dosažení 2010
- u kadmia 5 ng.m^{-3} měřeno jako roční průměr s termínem dosažení 2010
- u niklu 20 ng.m^{-3} měřeno jako roční průměr s termínem dosažení 2010

V případě rtuti by měl imisní limit činit 50 ng.m^{-3} , členským státům však bude uloženo pouze koncentrace rtuti monitorovat a podávat hlášení v případě překročení. V případě PAH bude stanoven imisní limit pro marker – benzo(a)pyren – ve výši 1 ng.m^{-3} . Kromě výše uvedených imisních limitů budou stanoveny dlouhodobé imisní cíle pro arsen ($0,6 \text{ ng.m}^{-3}$) a pro benzo(a)pyren ($0,1 \text{ ng.m}^{-3}$). Členské státy připraví seznam oblastí, v nichž budou dlouhodobé imisní cíle překračovány, a připraví a implementují opatření k nápravě.

První návrh směrnice by mohl být předložen v průběhu nadcházejících měsíců. Směrnice bude upravovat problematiku pokrytou v České republice zákonem o ochraně ovzduší a její schválení vyvolá nutnost novelizace prováděcího předpisu, případně vydání nového prováděcího předpisu. Novelizace zákona se nepředpokládá, protože jak definice pojmů, tak obecné povinnosti i příslušná zmocňovací ustanovení jsou dostatečně flexibilní (směrnice byla v průběhu přípravy zákona očekávána). Nařízení vlády č.350/2002 Sb., navíc imisní limity pro výše uvedené znečišťující látky již s předstihem vyhlásilo.

Podle dostupných informací nelze vyloučit, že by kromě uvedené dceřinné směrnice mohl být připraven samostatný právní předpis, týkající se rtuti. Navrhovaná dceřinná směrnice bude totiž v případě rtuti ukládat pouze povinnost monitoringu, kdežto samostatný předpis by vyhlásil imisní limit a zvláštní imisní limit. I v tomto případě by zřejmě nebyla nutná novelizace zákona a směrnici by bylo možné transponovat pouhou úpravou prováděcího předpisu.

C.7. Přípravovaná novela směrnice o efektivnosti využívání energie – SAVE

Novela by měla posílit stávající směrnici 93/76/EC o Programu SAVE. Jejím cílem je pokrýt širší spektrum oblastí, zejména:

- tepelné izolace u existujících budov
- instalovaná zařízení

- rozšířená certifikace a licencování
- malé zdroje energie na bázi obnovitelných zdrojů v rodinných domech
- efektivnost v dopravě
- kombinovaná výroba tepla a elektřiny
- energetický management a aplikace Schémat garantovaného výsledku (Guarantee of Result schemes)

Větší důraz bude kladen na měření, monitoring, hodnocení a hlášení o iniciativách zaměřených na úspory energie. Termín pro předložení prvního návrhu novely směrnice dosud nebyl stanoven.

D. Mezinárodní závazky České republiky

D.1. Úmluva o dálkovém znečišťování ovzduší přesahujícím hranice států

Za významný milník k otevření celoevropských kontaktů v oblasti životního prostředí lze pokládat Úmluvu o dálkovém znečišťování ovzduší přesahujícím hranice států (dále jen Úmluva), která byla přijata na půdě Evropské hospodářské komise OSN v Ženevě 13. listopadu 1979 a vešla v účinnost 16. března 1983 (dosud ji ratifikovalo 47 států). Mezi základní zásady Úmluvy patří, že smluvní strany jsou rozhodnuty chránit člověka a jeho životní prostředí a budou usilovat o omezování, postupné snižování a předcházení znečišťování ovzduší. Další spolupráce spočívá ve výměně informací, v odborných konzultacích, výzkumu a monitoringu. Úmluva se stala východiskem pro dílčí protokoly o omezování emisí škodlivin.

Úmluva se stala východiskem pro dílčí protokoly o omezování emisí škodlivin, které byly postupně vypracovány a jejichž přehled uvádí následující tabulka.

Tab. D.1. Přehled dosud přijatých protokolů k Úmluvě o dálkovém znečišťování ovzduší přesahujícím hranice států

Protokol	Přijat
1984/EMEP Protocol to the 1979 Convention on Long-range Transboundary Air Pollution on Long-term Financing of the Cooperative Programme for Monitoring and Evaluation of the Long-range Transmission of Air Pollutants in Europe	28. 9. 1984 Ženeva
1985/SO₂ Protocol to the 1979 Convention on Long-range Transboundary Air Pollution on the Reduction of Sulphur Emissions or their Transboundary Fluxes by at least 30 per cent	8.7.1985 Helsinky
1988/NO_x Protocol to the 1979 Convention on Long-range Transboundary Air Pollution concerning the Control of Emissions of Nitrogen Oxides or their Transboundary Fluxes	31. 10. 1988 Sofia
1991/VOC Protocol to the 1979 Convention on Long-range Transboundary Air Pollution concerning the Control of Emissions of Volatile Organic Compounds or their Transboundary Fluxes	18. 11. 1991 Ženeva
1994/SO₂ Protocol to the 1979 Convention on Long-range Transboundary Air Pollution on Further Reduction of Sulphur Emissions	14. 6. 1994 Oslo
1998/HM Protocol to the 1979 Convention on Long-range Transboundary Air Pollution on Heavy Metals	24. 6. 1998 Aarhus
1998/POPs Protocol to the 1979 Convention on Long-range Transboundary Air Pollution on Persistent Organic Pollutants	24. 6. 1998 Aarhus
1999/AcETO Protocol to the 1979 Convention on Long-range Transboundary Air Pollution to Abate Acidification, Eutrophication and Ground-level Ozone	30. 11. 1999 Getenborg

Poslední tři protokoly byly podepsány poměrně velkým počtem států (HM: 36, POPs: 36, Multi-effect: 31), posledním z nich je Protokol o omezování acidifikace, eutrofizace a tvorby přízemního ozónu (dále jen Protokol AcETO). Protokol AcETO představuje zatím nejpokročilejší nástroj Úmluvy, specificky zaměřený na snížení účinků znečišťování ovzduší v evropském regionu. Protokol byl přijat dne 30. listopadu 1999 v Göteborgu a podepsalo jej 31 států včetně České republiky. Základním cílem Protokolu AcETO je kontrolovat a snížit

emise síry, oxidů dusíku, amoniaku a těkavých organických sloučenin, které jsou vyvolány lidskou činností, a které nepříznivě působí na zdraví lidí, přírodní ekosystémy, materiály a zemědělské plodiny následkem acidifikace, eutrofizace a přízemního ozónu.

Jako hlavní prostředek k dosažení těchto cílů cíle stanoví protokol emisní limity pro jednotlivé druhy zdrojů a národní emisní stropy pro zúčastněné státy. Protokol AcETO dále stanoví příslušné termíny k dosažení uvedených emisních stropů a limitů a ukládá státům přijmout podpůrné strategie, politiky a programy k omezování emisí.

Vzhledem k tomu, že se požadavky úmluvy i navazujících protokolů promítly do nového zákona o ovzduší a jeho prováděcích předpisů, není nutno očekávat další povinnosti.

E. Státní politika životního prostředí České republiky

Státní politika životního prostředí je nejdůležitějším koncepčním materiálem, týkajícím se ochrany životního prostředí v naší zemi. Nejnovější text Státní politiky životního prostředí ČR byl schválen usnesením vlády č.38 ze dne 10.ledna 2001.

V oblasti ochrany ovzduší považuje Státní politika životního prostředí (dále SPŽP) za prioritní problémy zejména:

- znečišťování ovzduší dopravou (oxidy dusíku, těkavé organické látky, polyaromatické uhlovodíky, toxické kovy, pevné částice a další)
- fotochemický smog a ozón v městech a průmyslových aglomeracích s tím, že trend uvedených problémů je rostoucí.

V návrhové části SPŽP jsou v kapitole Atmosféra (V.2.1) uvedeny následující cíle a opatření:

- splnit úkoly dané Národním programem přípravy ČR na členství v Evropské unii (kvality ovzduší)
- snížit emise z malých stacionárních zdrojů
- zpřísnit emisní limity oxidů dusíku pro velké podniky palivoenergetického komplexu dle požadavků EU
- snížit měrné emise oxidů dusíku, těkavých organických látek a pevných částic z mobilních zdrojů
- snížit emise těkavých organických látek ve výrobním, obchodním a distribučním řetězci
- pokračovat v integraci environmentálních aspektů do sektorových politik
- uplatňovat všeobecnou strategii udržitelné dopravy, respektující limitní kapacitu únosnosti území a limity environmentálního prostoru ČR a prosazující zejména ekologicky šetrné způsoby přepravy osob i nákladů a minimalizaci negativních vlivů na životní prostředí
- využívat efektivnější kombinace ekonomických nástrojů, zahrnující též posílení úlohy emisních poplatků
- zlepšit sběr dat a podávání zpráv o výskytu těžkých kovů a dalších rizikových látek, včetně jemných částic prachu a persistentních organických znečišťujících látek v ovzduší
- snížit celkové emise látek znečišťujících ovzduší tak, aby byly dodrženy hodnoty emisních stropů v roce 2010
- zavést hodnoty emisních limitů oxidů dusíku, oxidů síry a pevných znečišťujících látek pro nově zřizované významné zdroje na úrovni EU a Protokolu o boji proti acidifikaci, eutrofizaci a tvorbě přízemního ozónu k Úmluvě EHK OSN o dálkovém znečišťování ovzduší překračujícím hranice států
- s cílem omezit emise amoniaku uvést do praxe závazné principy „kodexu správné zemědělské praxe“
- zavést principy hodnocení a řízení kvality ovzduší podle směrnic EU

V sektorových politikách uvádí SPŽP v kapitole VI následující cíle a opatření ve vztahu ke kvalitě ovzduší:

- podporovat užití ušlechtilých paliv před užitím tuhých paliv; v případě užití tuhých paliv podporovat užití „čistých uhelných technologií“

- podporovat vyšší využití obnovitelných a druhotných zdrojů energie a potenciálu úspor v rámci Státního programu podpory úspor a využívání obnovitelných zdrojů energie s cílem zvýšit jejich podíl na krytí celkové spotřeby energie do roku 2010 minimálně na 8 %
- podporovat zavádění moderních energetických technologií s vysokou účinností (fluidní spalování, plynové a paroplynové cykly apod.) a kombinované výroby tepla a elektřiny
- podporovat aktivity ke snižování energetické náročnosti národního hospodářství, např. zpracování územních energetických koncepcí, energetických auditů a aktivity směřující ke snížení ztrát energie při přenosu
- zpracovat program podpory plošné aplikace nízkoemisních, nízkoodpadových a energeticky úsporných technologií s přiměřenými náklady a uzavřených výrobních cyklů
- podporovat programy zaměřené na rozvoj ekologického strojírenství a na podporu ekologických investic pro ochranu čistoty ovzduší, ...
- podporovat dobrovolné aktivity průmyslu k dosahování zpřísněných limitů pro ochranu životního prostředí (např. Responsible Care)
- vytvořit program a prosadit systémové ekonomické zvýhodnění producentů methylesteru řepkového oleje jako produktu vyráběného z tuzemských obnovitelných zdrojů určeného pro výrobu směsné bionafty
- v územně plánovací dokumentaci a dopravních koncepcích prosazovat opatření ke snižování přepravních nároků a podporovat komplexní přístupy k plánování dopravní infrastruktury, které náležitě vezmou v úvahu environmentální, prostorové, provozní, ekonomické a sociální aspekty
- v činnosti veřejné správy podporovat rozvoj a preferování veřejné osobní dopravy, zavádění integrovaných dopravních systémů spolu s rozvojem příslušné infrastruktury a environmentálně přijatelných vozidel s cílem ztraktivnit tuto dopravu pro veřejnost při současném tlaku na omezování individuální automobilové dopravy v citlivých oblastech
- podporovat urychlené budování komplexních integrovaných dopravních systémů ve velkých městech a jejich okolí s výraznějším uplatněním železnice jako environmentálně šetrnějšího druhu veřejné hromadné dopravy
- v městských aglomeracích podporovat kombinovaný systém individuální a veřejné dopravy (systém park-and-ride), doplněný regulací parkování a přístupu osobních automobilů k centrům sídel, zlepšit organizaci a regulaci silniční dopravy, zejména při realizaci efektivnějších systémů řízení provozu
- podporovat zlepšování podmínek a budování vybavení pro cyklistickou dopravu včetně kombinace s veřejnou dopravou (systém bike-and-ride) a pěší dopravou
- podporovat systém uplatnění směsné bionafty jako produktu vyráběného částečně z tuzemských obnovitelných přírodních zdrojů
- podporovat vytváření pěších zón v centrech měst či v jejich historicky cenných částech
- rozvojem potřebné infrastruktury snížit nadměrnou zátěž omezeného počtu turistických oblastí a diversifikovat centra turistického zájmu
- podporovat budování environmentálně šetrných dopravních systémů ve všech oblastech cestovního ruchu

V oblasti právních a ekonomických nástrojů politiky životního prostředí uvádí SPŽP (kapitola VII), kromě potřeby přijetí nového zákona o ovzduší, následující krátkodobé a střednědobé cíle a opatření:

- dopracovat systém poplatků za znečišťování ovzduší s tím, že bude zredukován stávající počet zpoplatněných škodlivin, budou zvýšeny sazby poplatků a pro nové poplatky (např. emise oxidů

dusíku, těžkých kovů a persistentních organických látek) se stanoví stimulující sazby s možností jejich odkladu

- podporovat přímými i nepřímými způsoby využívání obnovitelných zdrojů energie a úspory energií
- podporovat aplikaci postupů čistší produkce
- uplatnit návrhy na zavedení obecních daní, které budou mimo jiné podporovat ochranu životního prostředí a cíle SPŽP (např. ... obecní daň z kotlů a kamen na tuhá paliva)
- u poplatků za znečišťování ovzduší připravit návrhy na postupný přechod od placení poplatků za vypouštění škodlivin do ovzduší k poplatkům za spotřebu paliv

V oblasti institucionálních nástrojů politiky životního prostředí uvádí SPŽP (kapitola VII.6) výčet oblastí, do nichž by měla být směřována podpora ze Státního fondu životního prostředí ČR:

- Program snižování emisí hlavních znečišťujících látek a ochrany klimatu Země s důrazem na energeticky úsporná řešení (s podprogramy zaměřenými na snížení emisí u malých a středních veřejně prospěšných zdrojů, na využívání kogeneračních jednotek a na rozvoj infrastruktury malých obcí
- Program k plnění Protokolu o snížení emisí těkavých organických látek k Úmluvě EHK OSN

V kapitole X. dokumentu Státní politika životního prostředí ČR jsou uvedeny vybrané kvantifikované cíle v horizontu roku 2005:

Indikátor	Jednotka	Hodnota 1999	Cílová hodnota 2005
Emise SO ₂	kg/1000 USD HDP	2,0	1,9
Emise SO ₂	kg/obyvatel.rok	26,6	26,0
Emise NO _x	kg/1000 USD HDP	2,9	
Emise NO _x	kg/obyvatel.rok	38,4	35,0
Imise SO ₂ – roční průměr ve městech	µg.m ⁻³	13,7	17,0
Imise NO _x - roční průměr ve městech	µg.m ⁻³	44,2	40,0

Z porovnání cílů a opatření, navrhovaných Státní politikou životního prostředí ČR s textem zákona č. 86/2002 Sb., o ochraně ovzduší a jeho prováděcích předpisů se ukazuje, že mnohá navrhovaná opatření jsou novým zákonem založena nebo jsou pro ně vytvořeny podmínky.